GENERALINIO ADVOKATO JÁN MAZÁK IŠVADA

pateikta 2010 m. liepos 8 d.[1]

1. Šiuo *Verwaltungsgericht Schwerin* (Šverino administracinio teismo, Vokietija) prašymu priimti prejudicinį sprendimą prašoma išaiškinti Tarybos reglamento (EB) Nr. 1782/2003 [2] 40 straipsnio 5 dalį. Iš esmės pagrindinėje byloje A. Grootes ginčijasi su *Amt für Landwirtschaft Parchim* (Parchimo žemės ūkio tarnyba, toliau – tarnyba) dėl to, ar tam tikram žemės sklypui (toliau – nagrinėjamas sklypas) turi būti suteiktas ariamos žemės ar daugiamečių ganyklų statusas. Šis klausimas svarbus išmokų sumai apskaičiuoti [3].

I — Teisinis pagrindas

A — *Europos Sąjungos teisės nuostatos*

2. Reglamente Nr. 1782/2003 įtvirtinta ūkininkų pajamų riba, vadinama bendrosios išmokos schema (toliau – BIS). Reglamento 40 straipsnyje „Išimtiniai atvejai“ nustatoma:

„1. Nukrypstant nuo 37 straipsnio, ūkininkas, kurio gamybai referenciniu laikotarpiu buvo padarytas neigiamas poveikis dėl

1 — Originalo kalba: anglų.

2 — 2003 m. rugsėjo 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1782/2003, nustatantis bendrąsias tiesioginės paramos schemų pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatantis tam tikras paramos schemas ūkininkams bei iš dalies keičiantis Reglamentus (EEB) Nr. 2019/93, (EB) Nr. 1452/2001, (EB) Nr. 1453/2001, (EB) Nr. 1454/2001, (EB) Nr. 1868/94, (EB) Nr. 1251/1999, (EB) Nr. 1254/1999, (EB) Nr. 1673/2000, (EEB) Nr. 2358/71 ir (EB) Nr. 2529/2001 (OL L 270, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 40 t., p. 269), pakeistas Tarybos reglamentu (EB) Nr. 319/2006 (OL L 58, p. 32), (toliau – reglamentas). Pažymėtina, kad dėl šio reglamento jau buvo pateikta dešimt prašymų priimti prejudicinius sprendimus: žr. 2008 m. kovo 11 d. Sprendimą *Jager* (C-420/06, Rink. p. I-1315), 2009 m. liepos 16 d. Sprendimą *Horvath* (C-428/07, Rink. p. I-6355), 2009 m. spalio 22 d. Sprendimą *Elbertsen* (C-449/08, Rink. p. I-10241), 2010 m. sausio 21 d. Sprendimą *van Dijk* (C-470/08, Rink. p. I-603), 2010 m. gegužės 2 d. Sprendimą *Harms* (C-434/08, Rink. p. I-4431) ir šiuo metu nagrinėjamas bylas *Niedermair-Schiemann* (C-61/09, kurioje pateikiau išvadą 2010 m. gegužės 11 d.), *Uzonyi* (C-133/09), *Agrargut Bäbelin* (C-153/09), *Etling ir Etling* (sujungtos bylos C-230/09 ir C-231/09) ir *Omejc* (C-536/09).

3 — Atrodo, kad Meklenburgo-Vorpomerno žemėje taikoma suma pagal plotą už ariamą žemę yra 308,50 EUR už hektarą, tačiau tik 59,84 EUR už daugiametės ganyklos hektarą.

force majeure ar išimtinių aplinkybių, susidariusių prieš referencinį laikotarpį arba jo metu, turi teisę prašyti, kad referencinė suma būtų apskaičiuojama remiantis kalendoriniais arba referencinio laikotarpio metais, kuriais nebuvo *force majeure* ar išimtinių aplinkybių.

<...>

3. Atitinkamas ūkininkas apie *force majeure* ar išimtinių aplinkybių atvejį, pateikdamas kompetentingai institucijai pakankamus įrodymus, praneša raštu per valstybės narės nustatytiną terminą.

4. *Force majeure* ar išimtinėmis aplinkybėmis kompetentinga institucija pripažįsta, pavyzdžiui, šiuos atvejus:

a) ūkininko mirtį;

b) ilgalaikę ūkininko profesinę negalią;

c) didelę stichinę nelaimę, padariusią rimtą poveikį valdos žemės ūkio paskirties žemei;

d) valdos fermų sunaikinimą dėl nelaimingo atsitikimo;

e) visų ūkininko gyvulių ar jų dalies epizootines ligas.

5. Šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalys taikomos *mutatis mutandis* ūkininkams, kuriems referenciniu laikotarpiu taikomi agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimai pagal reglamentus (EEB) Nr. 2078/92 (OL L 215, 1992, p. 85) ir (EB) Nr. 1257/1999 (OL L 160, 1999, p. 80; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 25 t., p. 391). <…>

Tuo atveju, kai įsipareigojimai buvo vykdomi tiek referenciniu laikotarpiu, tiek šio straipsnio 2 dalyje nurodytu laikotarpiu, valstybės narės, remdamosi objektyviais kriterijais ir

užtikrindamos vienodas sąlygas ūkininkams bei vengdamos rinkos ir konkurencijos iškraipymo, nustato referencinę sumą pagal išsamias taisykles, kurias turės nustatyti Komisija 144 straipsnio 2 dalyje nurodyta tvarka.“

3. Pagal reglamento 5 skirsnio 1 dalį „Regioninis įgyvendinimas“ leidžiama valstybėms narėms įgyvendinti BIS regioniniu lygiu. Pagal 58 straipsnio 1 ir 3 dalis valstybė narė gali nuspręsti taikyti 1–4 skyriuose numatytą BIS regioniniu lygiu, remdamasi objektyviais kriterijais, išskirstant 41 straipsnyje nurodytą viršutinę ribą regionams.

4. Reglamento 59 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad „tinkamai pagrįstais atvejais ir remdamasi objektyviais kriterijais valstybė narė gali padalyti bendrą pagal 58 straipsnį nustatytos regioninės viršutinės ribos sumą arba jos dalį visiems ūkininkams, kurių valdos yra atitinkamame regione, įskaitant ūkininkus, kurie neatitinka 33 straipsnyje nurodytų reikalavimų atitikimo kriterijų“. 59 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos taisyklės dėl išmokų apskaičiavimo dalijant dalį bendros regioninės viršutinės ribos sumos.

5. Pagal reglamento 61 straipsnį „Pievos“ „tuo atveju, jei taikomas 59 straipsnis, valstybės narės, remdamosi objektyviais kriterijais ir neviršydamos regioninės viršutinės ribos ar jos dalies, taip pat gali nustatyti skirtingas teisių į išmokas, kurios turi būti skiriamos 59 straipsnio 1 dalyje nurodytiems ūkininkams, už ganyklų hektarą pagalbos už plotą paraiškų už 2003 m. teikimui skirtą dieną, ar už bet kurį kitą reikalavimus atitinkantį hektarą arba už daugiamečių ganyklų hektarus pagalbos už plotą paraiškų už 2003 m. teikimui skirtą dieną, ar už bet kurį kitą reikalavimus atitinkantį hektarą, vieneto vertes“.

6. Komisijos reglamento (EB) Nr. 795/2004 [4] 6 skyriuje yra 1 skirsnis „Regioninis įgyvendinimas“. Šio skirsnio 38 straipsnio 1–3 dalyse įtvirtintos reglamento 59 straipsnio 1 ir 2 dalies taikymo taisyklės. Reglamento Nr. 795/2004 38 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad „(reglamento) 40 straipsnis ir šio reglamento 16 straipsnis taikomi *mutatis mutandis*“.

4 — 2004 m. balandžio 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 795/2004, nustatantis išsamias bendrosios išmokos schemos, pateiktos (Tarybos reglamente (EB) Nr. 1782/2003), įgyvendinimo taisykles (OL L 141, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 44 t., p. 226), su 2004 m. spalio 29 d. Komisijos reglamentu Nr. 1974/2004 (OL L 345, p. 85) padarytais pakeitimais (toliau – Reglamentas Nr. 795/2004).

B — *Nacionalinės teisės aktai*

7. Pagal BIS įgyvendinančio įstatymo (*Betriebsprämiendurch-führungsgesetz* (*BetrPrämDurchfG*), toliau – Įgyvendinimo įstatymas) 2 straipsnio 1 dalį bendroji išmoka regioniniu lygiu nuo 2005 m. sausio 1 d. skiriama pagal išsamias nuostatas, kurias įtvirtina minėtas įstatymas ir nacionalinės BIS įgyvendinimo taisyklės.

8. Įgyvendinimo įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad bendrosios išmokos vieneto referencinė vertė taikant reglamento 59 straipsnio 1 ir 3 dalių nuostatas, jas aiškinant kartu, kiekvieno ūkininko atžvilgiu nustatoma atsižvelgiant į ūkio dydį ir plotą.

9. Įgyvendinimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalyje numatoma, kad „2005 finansiniais metais išmoka pagal dydį apskaičiuojama taip:

1. Kiekvieno regiono sumų, apibrėžtų 2 dalyje, bendra suma atimama iš atitinkamos regioninės viršutinės ribos, apibrėžtos 4 straipsnio 1 dalyje.

2. Likusi regiono regioninės viršutinės ribos dalis, gauta pagal 1 dalyje nustatytas taisykles, pagal (reglamento) 59 straipsnio 3 dalies 1 punktą padalijama jame minimoms sritims pagal hektarų skaičių, jeigu kiekviename tokiame regione laikomasi 2 priede nustatytos išmokų už plotą, pagrįstą reikalavimus atitinkančių hektarų, kurie 2003m. gegužės 15 d. buvo naudojami kaip daugiametė ganykla, sumos ir išmokų už plotą, pagrįstą reikalavimus atitinkančių hektarų kitose srityse, sumos santykiu <…>“.

10. Įgyvendinimo įstatymo 2 priede yra lentelė su nustatytais santykiais, kurių turi būti laikomasi tarp sričių, skirtų daugiametėms ganykloms, ir kitos paskirties sričių. Meklenburgo-Vorpomerno žemės atveju kitų sričių ir daugiamečių ganyklų santykis yra 1:0,194.

11. Įgyvendinimo įstatymo 13 straipsnio 2 dalyje įtvirtina, kad nustatant referencinę sumą individuali ūkio išmoka ir išmoka pagal žemės plotą turi būti apskaičiuojamos remiantis kalendoriniais metais, prieš dalyvavimą agrarinės aplinkosaugos priemonėje.

II — Faktinės bylos aplinkybės ir prejudiciniai klausimai

12. 1994 m. nagrinėjamas sklypas, kuris anksčiau buvo ariama žemė, buvo deklaruotas kaip ganyklos, kad būtų gauta gamtosaugos parama ganykloms iš Liubco valstybinės aplinkos ir gamtos tarnybos (*Staatlicher Amt für Umwelt und Natur Lübz*, toliau – *StAUN*).

13. 1999 m. buvo sudaryta nauja ūkininkavimo sutartis su *StAUN* pagal Reglamentą Nr. 2078/92, pagal kurią nuo 1999 m. sausio mėn. iki 2003 m. gruodžio mėn. nagrinėjamas sklypas turėjo būti naudojamas kaip daugiametės ganyklos. 2002 m. spalio 1 d. A. Grootes ir jo tėvo bendrija perėmė nagrinėjamą žemės sklypą ir pagal papildomą 2003 m. kovo 3 d. sutartį bendrija perėmė teises ir pareigas pagal 1999 m. ūkininkavimo sutartį nuo 2002 m. gruodžio 31 dienos. Vėliau A. Grootes ūkininkavo vienas.

14. Nagrinėjamas sklypas 2004 m. pavasarį buvo suartas ir užsėtas kukurūzų silosu kaip ariama žemė. 2005 m. gegužės 6 d. raštu A. Grootes paprašė, kad išmokos už nagrinėjamą sklypą būtų skaičiuojamos kaip už ariamą žemę, o ne ganyklas. 2006 m. vasario 27 d. Sprendimu Tarnyba nagrinėjamą sklypą įvertino kaip daugiametes ganyklas. A. Grootes tai ginčijo pateikdamas prieštaravimą, kuris buvo galiausiai atmestas. Kompetentingos institucijos atsisakė pripažinti, kad šiuo atveju buvo išimtinės aplinkybės (vok. k. *Härte*), nes nagrinėjamo sklypo naudojimas kaip ganyklos, vykdant *StAUN* programą „Aplinkosauginis ganyklų naudojimas“, nėra agrarinės aplinkosaugos priemonė Reglamento (EB) Nr. 1782/2003 40 straipsnio 5 dalies kartu su Įgyvendinimo įstatymo 13 straipsniu prasme.

15. A. Grootes apskundė šį sprendimą ir dabar tvirtina, kad Tarnyba turėjo pripažinti jo teisę į išmokas už ariamą žemę. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad pagal reglamento 61 straipsnį kartu su Įgyvendinimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 2 punktu klausimas, ar išmokos už žemės ūkio sklypus turi būti apskaičiuojamos kaip už ariamą žemę ar už ganyklas, Vokietijoje nustatomas pagal atitinkamą žemės naudojimą 2003 m. gegužės 15 d. Tačiau tuo metu nagrinėjamas sklypas buvo ganykla. Todėl neįmanoma skaičiuoti išmokų už ariamą

žemę, nebent jeigu būtų „išimtinis atvejis“ reglamento 40 straipsnio prasme.

16. Todėl manydamas, kad sprendimas pagrindinėje byloje priklauso nuo Bendrijos teisės išaiškinimo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė, kad būtina pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar išimtinį atvejį (Reglamento (EB) Nr. 1782/2003) 40 straipsnio 5 dalies prasme išmokai pagal žemės plotą gauti galima pripažinti ir tuomet, kai 2003 m. gegužės 15 d. tebetaikyta agrarinės aplinkosaugos priemonė buvo tik tolesnis naudojimas kaip (daugiametės) ganyklos, tačiau toks naudojimas be pertraukos (ar bet kuriuo atveju „nedelsiant“) susijęs su priemone, dėl kurios ariama žemė buvo paversta daugiametėmis ganyklomis?

2. Jei būtų teigiamai atsakyta į pirmąjį klausimą:

Ar išimtinį atvejį Reglamento (EB) Nr. 1782/2003 40 straipsnio 5 dalies prasme išmokai pagal žemės plotą gauti galima pripažinti tik tuomet, kai naudojimas kaip ariamos žemės buvo paverstas naudojimu kaip ganyklos remiantis (ir kaip tik dėl) dalyvavimu agrarinės aplinkosaugos priemonėje minėtų teisės aktų prasme?

3. Ar išimtinio atvejo Reglamento (EB) Nr. 1782/2003 40 straipsnio 5 dalies prasme pripažinimas reikalauja, kad prašymą pateikęs ūkininkas būtų tas pats asmuo, kuris pakeitė paskirtį, ar vis dėlto vėliau prie agrarinės aplinkosaugos priemonės „prisijungęs“ ūkininkas gali sėkmingai reikalauti pripažinti išimtinį atvejį šios normos prasme?“

III — Vertinimas

priklausė atitinkamu laikotarpiu, tapatybė ir ūkininko, kuris iš pradžių pakeitė šio sklypo naudojimo paskirtį, tapatybė neturi daug reikšmės.

A — *Pagrindiniai šalių argumentai*

17. Komisija iš esmės teigia, kad atsižvelgiant į reglamento 40 straipsnio 5 dalies tikslą ir struktūrą dvi nagrinėjamos sutartys turi būti laikomos viena. Dėl antrojo klausimo Komisija iš esmės tvirtina, kad, apskaičiuojant išmokų sumą, galima neatsižvelgti į tai, kad reglamento 61 straipsnyje nurodytą referencinę datą žemė vis dar buvo iš tiesų naudojama kaip daugiametė ganykla tik tokiu atveju, jeigu tarp nagrinėjamo sklypo paskirties pakeitimo ir dalyvavimo agrarinės aplinkosaugos priemonėje buvo priežastinis ryšys. Dėl trečiojo klausimo Komisija iš tiesų mano, kad reglamento 40 straipsnio 5 dalies kartu su 61 straipsniu tikslais prašymą pateikusio ūkininko, kuriam sklypas (kurio naudojimas buvo pakeistas dėl išimtinių aplinkybių)

18. A. Grootes iš esmės tvirtina, kad jeigu Vokietija būtų pasirinkusi įgyvendinti istorinį BIS modelį, tuomet reglamento 40 straipsnio 5 dalis jam būtų taikoma tiesiogiai. Remdamasis šios nuostatos esme ir tikslu jis daro išvadą, kad šioje nuostatoje įtvirtinto režimo įgyvendinimas atsižvelgiant į regioninį modelį neturėtų nulemti priešingų rezultatų. Savo argumentuose A. Grootes daro išvadą, kad šios bylos atveju neturi reikšmės, ar nagrinėjama pirmoji agrarinės aplinkosaugos priemonė, ar priemonė, kuri ją pratęsė. Dėl antrojo klausimo A. Grootes iš esmės teigia, kad vienintelis reikšmingas kriterijus yra tai, kad dėl dalyvavimo agrarinės aplinkosaugos priemonėje asmuo negalėjo žemės naudoti kitaip nei ganyklos. Pateikdamas trečiąjį klausimą A. Grootes iš tiesų tvirtina, kad šios bylos aplinkybėmis nėra reikšminga, jog nagrinėjamame sklype anksčiau ūkininkavo kiti

ūkininkai dalyvaudami agrarinės aplinkosaugos priemonėje.

palankiai nei su jo pirmtaku, ir kad jo teisinė padėtis bus tokia pati kaip ir pirmtako.

B — *Vertinimas*

19. Vokietijos vyriausybė tvirtina, kad tinkama referencinė data yra 2003 m. gegužės 15 d. Iš to matyti, kad į pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip, jog išimtinės aplinkybės preziumuojamos, jeigu ūkininko veikla referenciniu laikotarpiu, t. y. 2003 m. gegužės 15 d., buvo nulemta agrarinės aplinkosaugos priemonės, įskaitant ir tokiomis aplinkybėmis, kaip antai pagrindinėje byloje. Dėl antrojo klausimo Vokietijos vyriausybė teigia, jog to, kad net prieš agrarinės aplinkos apsaugos priemonės įsigaliojimą daugiametė ganykla jau priklausė ūkiui, ir to, kad jos išlaikymas kaip ganyklos buvo remiamas agrarinės aplinkos apsaugos priemonės, nepakanka pripažinti išimtiniu atveju 40 straipsnio 5 dalies prasme. Taip pat šiuo požiūriu nepakanka to, kad ūkininkas pavertė sklypą daugiamete ganykla, siekdamas dalyvauti agrarinės aplinkosaugos priemonėje, skirtoje išlaikyti daugiametę ganyklą. Kalbant apie trečią klausimą, pažymėtina, jog Vokietijos vyriausybė teigia, kad jeigu žemė perleidžiama ūkininkui, kuris sutinka perimti įsipareigojimus, prisiimtus pagal agrarinės aplinkos apsaugos priemonę, ūkininkas gali tikėtis, kad su juo nebus elgiamasi mažiau

1. Dėl pirmojo klausimo

20. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar tokiomis aplinkybėmis, kaip antai pagrindinėje byloje kai žemė naudojama kaip ganykla dėl referenciniu laikotarpiu, numatytu reglamento 61 straipsnyje, tebetaikytos agrarinės aplinkosaugos priemonės, kuri buvo tik tolesnis naudojimas kaip (daugiametės) ganyklos, tačiau toks naudojimas be pertraukos susijęs su priemone, dėl kurios ariama žemė buvo paversta daugiametėmis ganyklomis, šio reglamento 40 straipsnis turėtų būti aiškinamas pagal bendrą ankstesnę agrarinės aplinkosaugos priemonės ir ją pakeitusios priemonės įvertinimą.

21. Iš esmės iš reglamento 40 straipsnio 5 dalies matyti, kad 40 straipsnio 1, 2 ir 3 dalys taikomos *mutatis mutandis* ūkininkams, kuriems referenciniu laikotarpiu taikomi agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimai pagal reglamentus (EEB) Nr. 2078/92 ir Nr. 1257/1999.

22. Kaip pažymėjo Vokietijos vyriausybė, dėl pirmojo prejudicinio klausimo reikia preziumuoti, kad tokie įsipareigojimai buvo nustatyti. Be to, 40 straipsnio 5 dalyje nėra nieko, kas leistų teigti, kad tai turi būti agrarinės apsaugos priemonė, kurios imtasi pirmąkart, arba kad priemonė, „<…> be pertraukos susijusi su priemone, dėl kurios ariama žemė buvo paversta daugiametėmis ganyklomis“, turėtų nepatekti į šios nuostatos taikymo sritį. [5]

23. Pirmiausia reglamento 37 straipsnyje įtvirtina bendroji taisyklė apskaičiuoti referencinei sumai, kuria iš esmės laikoma trejų metų bendros išmokų, kurios buvo paskirtos ūkininkui pagal VI priede nurodytas paramos schemas, sumos vidurkis, apskaičiuotas ir patikslintas pagal VII priedą kiekvienais referencinio laikotarpio kalendoriniais metais, apimančiais 2000, 2001 ir 2002 kalendorinius metus [6] (BIS „istorinis modelis“). Ūkininkas gauna teisę į išmoką už hektarą, kuri apskaičiuojama padalijant referencinę sumą iš visų hektarų, už kuriuos referenciniu laikotarpiu buvo suteikta teisė gauti VI priede išvardytas tiesiogines išmokas, skaičiaus trejų metų vidurkio.

24. Tačiau Vokietija pasirinko BIS „regioninį modelį“ [7]. Iš esmės klausimas, ar išmokos už žemės ūkio sklypus turi būti apskaičiuojamos kaip už ariamą žemę, ar už ganyklas, Vokietijoje nustatomas pagal atitinkamą žemės naudojimą 2003 m. gegužės 15 d. [8]

25. Kaip pažymėjo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, tuo metu

5 — Įdomu tai, kad Vokietijos vyriausybė pažymėjo, jog žemių, kurioms galima laisvai pritaikyti siūlomas agrarinės aplinkos apsaugos priemones, teisės aktuose galima rasti ir priemones, remiančias ariamosios žemės pavertimą daugiametėmis ganyklomis, ir priemones, skatinančias išlaikyti esamas daugiametes ganyklas, kurias teisėtai būtų galima naudoti kitaip.

6 — Žr. reglamento 38 straipsnį.

7 — Šiuo atveju – pagrįstą reglamento 59 straipsnio 3 dalimi. Dėl regioninio ir istorinio modelių žr. R. Norer „Rechtsfragen der Reform der Gemeinsamen Agrarpolitik 2003, Einheitliche Betriebsprämie und Cross Compliance in europa-, verfassungs-, verwaltungs- und zivilrechtlicher Analyse“, Viena — Gracas, NWV, 2007, *inter alia*, p. 78–89.

8 — Žr. reglamento 61 straipsnį kartu su Įgyvendinimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalies 2 punktu. Atsižvelgiant į pateiktus prejudicinius klausimus, reikšminga yra tik vadinamoji suma pagal plotą remiantis reglamento 59 straipsnio 3 dalies pirmąja pastraipa.

nagrinėjamas sklypas buvo ganykla [9]. Todėl negalima pripažinti teisių į išmokas už ariamą žemę, kurių prašo A. Grootes, nebent būtų išimtinis atvejis arba išimtinės aplinkybės reglamento 40 straipsnio prasme [10].

26. Komisija teisingai pažymi, kad reglamento 61 straipsnyje nedaromos nuorodos į 40 straipsnį [11]. Reglamento III antraštinės dalies 5 skyriaus 1 skirsnio „Regioninis įgyvendinimas“ 61 straipsnyje nustatytos išsamios taisyklės, kaip turi būti nustatoma referencinė data, į kurią reikia atsižvelgti, ir valstybėms narėms nepaliekama jokios diskrecijos nustatant referencinį laikotarpį. Iš to matyti, kad Bendrijos teisės aktų leidėjas nei sukūrė reglamento 40 straipsnio 5 dalies taikymo formalias taisykles, susijusias su tiesioginių išmokų schema atsižvelgiant į 61 straipsnį, nei suteikė valstybėms narėms įgaliojimus numatyti jos taikymą nacionalinėje teisėje.

27. Tačiau atrodo, kad tikslinga reglamento 40 straipsnio 5 dalį atsižvelgiant į 61 straipsnį taikyti pagal analogiją. [12]

28. Atsižvelgiant į tai svarbu pažymėti, jog reglamento 40 straipsnio 5 dalyje numatytų išimtinių atvejų nuostatomis siekiama užtikrinti, kad ūkininkui, kuris dalyvavo ES agrarinės aplinkosaugos priemonėje žemės ūkio srityje 2000–2002 m., nebūtų padaryta žalos dėl intensyvumo įsipareigojimų. Tokia žala būtų galima, jei per laikotarpį, svarbų apskaičiuoti referencinę sumą, kiltų neigiamų pasekmių gamybai dėl dalyvavimo agrarinės aplinkosaugos priemonėje. Gali būti (ir taip yra šiuo atveju), kad vykdant įsipareigojimus, susijusius su agrarinės aplinkosaugos priemonėmis, ariamą žemę pavertus ganyklomis, ūkininkui būtų skirta mažesnė nuo plotų

9 — 1999 m. ūkininkavimo sutartis, įskaitant 2003 m. kovo 3 d. papildomą susitarimą pasibaigė 2003 m. gruodžio 31 d.

10 — Dėl įvairių problemų, susijusių su pokyčiais ūkiuose ir išimtiniais atvejais, žr. S. Krämer „Die Berücksichtigung von Betriebsübergaben und Härtefällen im Rahmen der Agrarreform 2003“, *Agrar- und Umweltrecht*, 35 t., Nr. 12, 2005, p. 381–387.

11 — Skirtingai nei reglamento 59 ir 60 straipsniai. Be to, 58 straipsnyje įtvirtinta, kad valstybės narės gali nuspręsti taikyti 1–4 skyriuose numatytą bendrosios išmokos schemą regioniniu lygiu „šiame skirsnyje nustatytomis sąlygomis“.

12 — Žr. 2006 m. spalio 26 d. Sprendimą *Koninklijke Coöperatie Cosun* (C-248/04, Rink. p. I-10211, 48–52 punktai), kuriame cituojamas 1985 m. gruodžio 12 d. Sprendimas *Krohn* (165/84, Rink. p. 3997, 14 punktas). Sprendime *Krohn* Teisingumo Teismas konstatavo, kad „ūkio subjektai gali remtis reglamento, kuris paprastai jiems neturėtų būti taikomas, taikymu pagal analogiją, jei įrodo, kad jiems taikomos teisės nuostatos, pirma, yra labai panašios į tas, kurias jie prašo taikyti pagal analogiją, ir, antra, turi spragą, nesuderinamą su bendraisiais Bendrijos teisės principais, o toks taikymas pagal analogiją leistų ją užpildyti“.

apskaičiuojama išmoka nei tuo atveju, jei žemės paskirtis nebūtų buvusi pakeista.

29. Taigi, nors tokie sumetimai buvo aiškiai nurodyti atsižvelgiant į BIS istorinį modelį, tiesa, kad įmanoma, jog nagrinėjamo sklypo naudojimas kaip daugiametės ganyklos reglamento 61 straipsnyje (regioninio modelio) nurodytu metu yra pagrįstas tokiais pačiais įsipareigojimais. Todėl šios bylos aplinkybėmis šie du teisiniai režimai gali būti laikomi labai panašiais.

30. Iš tiesų Vokietijos vyriausybė teisingai pažymėjo, kad 40 straipsnio 5 dalies pagrindinis tikslas yra apsaugoti ūkininkų teisėtus lūkesčius, taip pat, reikia pridurti, ir teisinį saugumą.

31. Sprendime *Nijemeisland*[13], susijusiame su reglamentais Nr. 795/2004 ir Nr. 1782/2003, Teisingumo Teismas konstatavo, kad „teisinio saugumo principas, kuris yra bendrasis Bendrijos teisės principas, reikalauja, kad Bendrijos teisės aktai leistų suinteresuotiesiems asmenims tiksliai žinoti savo teises ir pareigas ir atitinkamai imtis veiksmų <…>. Pagrindinėje byloje H. J. Nijemeisland, neginčydamas ir nepripažindamas savo kaltės, sutiko su sankcija, dėl kurios pagal tuo metu galiojusį teisės aktą jis prarado priemoką už vienus kalendorinius metus. Tuo metu jis negalėjo numatyti, kad jo sprendimas turės pasekmių būsimiems tiesioginiams mokėjimams pagal 2003 m. priimtą teisės aktą. Iš tiesų iki įsigaliojant (reglamentui) (H. J. Nijemeisland) negalėjo numatyti, kad teisės į priemoką netekimas turės reikšmės bendrosios išmokos sumai ir kad dėl to daugelį metų jis patirs neigiamų finansinių pasekmių“.

32. Sprendime *von Deetzen*[14] Teisingumo Teismas, pavyzdžiui, konstatavo, kad „jeigu, kaip šioje byloje <…> Bendrijos priemonė paskatino gamintoją sustabdyti (pieno ir pieno produktų) prekybą ribotam laikotarpiui dėl viešojo intereso ir už užmokestį, jis gali teisėtai tikėtis, kad pasibaigus įsipareigojimams jam nebus taikomi apribojimai, kurie daro poveikį būtent dėl to, kad jis pasinaudojo Bendrijos nuostatų siūlomomis priemonėmis“.

13 — 2009 m. birželio 11 d. Sprendimas (C-170/08, Rink. p. I-5127, 44 ir 45 punktai). Pirmajame iš nurodytų punktų Teisingumo Teismas cituoja 1981 m. liepos 9 d. Sprendimą *Gondrir ir Garancini* (169/80, Rink. p. 1931, 17 punktas).

14 — 1988 m. balandžio 28 d. Sprendimas (170/86, Rink. p. 2355, 13 punktas). Taip pat žr. 1988 m. balandžio 28 d. Sprendimą *Mulder* (120/86, Rink. p. 2321, 24 punktas).

33. Galiausiai pažymėčiau, kad Bendrijos teisės aktų leidėjas Reglamento Nr. 795/2004 38 straipsnio 4 dalyje nustatė, kad atsižvelgiant į regioninį modelį reglamento 40 straipsnis taikomas *mutatis mutandis*.

34. Išdėstytais samprotavimais pritariama tam, kad Reglamento 40 straipsnio 5 dalis būtų pagal analogiją taikoma atsižvelgiant į 61 straipsnį.

35. Grįžtant prie pirmojo klausimo, prašymą pateikti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad kyla abejonių tuo atveju, kai ariama žemė turėjo būti paversta daugiametėmis ganyklomis ne dėl 2003 m. gegužės 15 d. jau nebesitęsusios agrarinės aplinkosaugos priemonės, o dėl to, kad dabartinė priemonė yra kitos agrarinės aplinkosaugos priemonės, taikomos pagal reglamentus Nr. 2078/92 ar Nr. 1257/1999, tęsinys („tolesnis taikymas), dėl kurios ariama žemė turėjo būti paversta daugiametėmis ganyklomis [15]. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad jam žinoma, jog 2003 m. gegužės 15 d. dar galiojusi 1999 m. ūkininkavimo sutartis pagal jos nuostatas buvo sudaryta „remiantis Reglamentu Nr. 2078/92“ pasibaigus ankstesnei sutarčiai, kuri taip pat buvo sudaryta penkerių metų laikotarpiui. 1994 m., kai įsigaliojo pradinė sutartis, aptariamas plotas buvo paverstas iš ariamos žemės į (daugiametes) ganyklas.

36. Sutinku su Komisija, kad atsižvelgiant į reglamento 40 straipsnio 5 dalies tikslą [16] ir struktūrą abi nagrinėjamos sutartys turėtų būti laikomos viena tiek, kiek jose abiejode nurodyti įsipareigojimai dėl priemonių, kurių imamasi reglamento 40 straipsnio 5 dalies pirmosios pastraipos tikslais, ir jos abi yra be pertraukų susijusios laiko atžvligiu. Iš tikrųjų, kaip pažymi Vokietijos vyriausybė, pagrindinė sąlyga yra ta, kad pradinė agrarinės aplinkosaugos priemonė atitiktų visas reglamento 40 straipsnio 5 dalies sąlygas.

37. Iš to matyti, kad pagrindinės bylos aplinkybėmis, t. y. kai žemė naudojama kaip ganykla dėl referenciniu laikotarpiu, numatytu reglamento 61 straipsnyje, tebetaikytos agrarinės aplinkosaugos priemonės, kuri buvo tik

15 — „Tinkamo ryšio“ atveju *Bundesministerium für Verbraucherschutz, Ernährung und Landwirtschaft* (Federalinė vartotojų apsaugos, maisto ir žemės ūkio ministerija) Vokietijoje paskelbtame dokumente („Meilensteine der Agrarpolitik“, 2006, 100 punktas) buvo pažymėta, kad priemonę, pakeitusią agrarinės aplinkos apsaugos priemonę, dėl kurios nebuvo ariama, būtų galima pripažinti „išimtiniu atveju“.

16 — Kaip minėjau, jos tikslas yra užtikrinti, kad ūkininkai, kurie dalyvavo aplinkos apsaugos priemonėse atitinkamu referenciniu laikotarpiu, nesijaustų baudžiami už tokius veiksmus.

tolesnis naudojimas kaip (daugiametės) ganyklos, tačiau toks naudojimas be pertraukos susijęs su priemone, dėl kurios ariama žemė buvo paversta daugiametėmis ganyklomis, šio reglamento 40 straipsnis turėtų būti aiškinamas bendrai įvertinus ankstesnę agrarinės aplinkosaugos priemonę ir ją pakeitusią priemonę.

39. Iš esmės prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad Bendrijos teisės nuostatų atžvilgiu neaišku, ar išimtinį atvejį arba išimtines aplinkybes galima pripažinti tik tuomet, kai, kaip atrodo teigia *StAUN*, paskirtis iš ariamos žemės į ganyklas buvo pakeista tik dalyvaujant agrarinės aplinkosaugos priemonėje. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pažymi, kad įmanomas ir atvejis, kai dviem skirtingais veiksmais ūkininkas paverčia žemę ganyklomis ir tik tada nusprendžia ją naudoti taip, kad jai galėtų būti suteikta agrarinės aplinkosaugos priemonės parama. Jei tuomet dalyvauja tokioje priemonėje, jis patiria žalos dėl prisiimtų intensyvumo įsipareigojimų.

2. Dėl antrojo klausimo

38. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, kaip ir buvo atsakyta, antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar Reglamento (EB) Nr. 1782/2003 40 straipsnio 5 dalį kartu su 61 straipsniu reikia aiškinti kaip reiškiančius, kad tik kai yra priežastinis ryšys tarp žemės paskirties pakeitimo ir dalyvavimo agrarinės aplinkosaugos priemonėje atsižvelgiant į už žemės plotą skaičiuojamas išmokas, galima neatsižvelgti į tai, kad žemė buvo naudojama kaip daugiametė ganykla referenciniu laikotarpiu, įtvirtintu reglamento 61 straipsnyje.

40. Komisija yra teisi teigdama, kad iš reglamento 40 straipsnio 5 dalies formuluotės atrodo, jog nereikalaujama įrodyti esant glaudų priežastinį ryšį tarp nagrinėjamo sklypo paskirties pakeitimo ir agrarinės aplinkosaugos

įsipareigojimų [17]. Tačiau, kaip matyti iš aptartų svarstymų, reglamento 40 straipsnio 5 dalis kartu su 61 straipsniu pagrindinėje byloje taikoma pagal analogiją remiantis prielaida, kad suinteresuotas asmuo naudojasi nagrinėjamu sklypu vienu ar kitu būdu būtent dėl įsipareigojimų, prisiimtų įgyvendinant agrarines aplinkosaugos priemones. Kaip iš esmės tvirtino Vokietijos vyriausybė ir Komisija, jeigu suinteresuotas asmuo jau naudojo nagrinėjamą sklypą kaip ganyklą prieš imdamasis įsipareigojimų įgyvendinti agrarinės apsaugos priemones ir nepriklausydamas nuo šių įsipareigojimų, tuomet, apskaičiuojant referencinę sumą nagrinėjamas žemės sklypas turi būti laikomas skirtu ganykloms.

taisyklių, dėl kurių pasinaudojimas Bendrijos teisės suteiktomis teisėmis taptų praktiškai neįmanomas arba labai sudėtingas (veiksmingumo principas) [18].

42. Iš to matyti, kad reglamento 40 straipsnio 5 dalį kartu su 61 straipsniu reikia aiškinti taip, kad tik nustačius priežastinį ryšį tarp žemės paskirties pakeitimo ir dalyvavimo agrarinės aplinkosaugos priemonėje atsižvelgiant į už žemės plotą skaičiuojamas išmokas, galima neatsižvelgti į tai, kad žemė iš tiesų buvo naudojama kaip daugiametė ganykla referenciniu laikotarpiu, įtvirtintu reglamento 61 straipsnyje.

3. Dėl trečiojo klausimo

41. Todėl į antrąjį klausimą reikia atsakyti teigiamai, t. y. atsižvelgiant į taikomas procesines taisykles iš tiesų turi būti įrodytas priežastinis ryšys tarp agrarinės aplinkosaugos priemonės ir paskirties pakeitimo. Tačiau reikia turėti omenyje, kad Teisingumo Teismo praktikoje yra daug išvadų apie tai, kad valstybės narės neturėtų nustatyti tokių procesinių

43. Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar pagal Bendrijos teisę būtina, kad ūkininkas, pakeitęs ariamosios žemės paskirtį, būtų tas pats

17 — Pagal 40 straipsnio 5 dalies pirmą pastraipą tik reikalaujama, kad ūkininkai referenciniu laikotarpiu laikytųsi agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimų. Antra pastraipa reikalaujama, kad nagrinėjami įsipareigojimai būtų vykdomi nurodytais referenciniais laikotarpiais.

18 — Žr., *inter alia*, 1995 m. gruodžio 14 d. Sprendimą *van Schijndel ir van Veen* (sujungtos bylos C-430/93 ir C-431/93, Rink. p. I-4705, 17 punktas), 2003 m. gruodžio 9 d. Sprendimą *Komisija prieš Italiją* (C-129/00, Rink. p. I-14637, 25 punktas), 2007 m. kovo 13 d. Sprendimą *Unibet* (C-432/05, Rink. p. I-2271, 43 punktas) ir 2007 m. birželio 7 d. Sprendimą *van der Weerd ir kt.* (sujungtos bylos C-222/05 iki C-225/05, Rink. p. I-4233).

asmuo, kuris remiasi išimtiniu atveju arba išimtinėmis aplinkybėmis pagal 40 straipsnio 5 dalį. Šioje byloje ūkis, kuriame pradėjo ūkininkauti A. Grootes, 1999 m. tapo ūkininkavimo sutarties šalimi (pagal 2003 m. kovo 3 d. papildomą susitarimą) tik nuo 2002 m. gruodžio 31 d. – t. y. tik paskutiniais sutarties termino metais.

44. Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teisingai mano, kad net tokiais atvejais galima atsižvelgti į siekį išvengti žalos tiems ūkininkams, kurie dalyvavo ES aplinkosaugos priemonėje žemės ūkio sektoriuje, dėl kurio kilo intensyvumo įsipareigojimai. Iš tiesų tokiais atvejais, kai liko tik trumpas sutarties galiojimo terminas, ypač plotas, kurio atžvilgiu taikoma agrarinės gamtosaugos priemonė (ir su ja susiję naudojimo apribojimai), dažnai gali būti perimamas, siekiant ateityje jį vėl naudoti kaip ariamą žemę. Šioje byloje šis plotas buvo pradėtas naudoti pagal kitą paskirtį jau 2004 m., kai buvo pasėtas kukurūzų silosas.

45. Kaip tvirtina Vokietijos vyriausybė, jeigu žemė perleidžiama ūkininkui, kuris sutinka perimti įsipareigojimus, prisiimtus pagal agrarinės aplinkos apsaugos priemonę, ūkininkas gali tikėtis, kad su juo nebus elgiamasi mažiau palankiai nei su jo pirmtaku ir kad jo teisinė padėtis bus tokia pati kaip ir pirmtako. Jeigu tenkinamos visos sąlygos, jis turėtų sėkmingai pasinaudoti išimtiniu atveju arba išimtinėmis aplinkybėmis pagal reglamento 40 straipsnio 5 dalį kartu su 61 straipsniu.

46. Iš to matyti, kad reglamento 40 straipsnio 5 dalis kartu su 61 straipsniu turi būti aiškinami taip, kad nesvarbu, ar ūkininkas, kuris pateikė prašymą išmokai, yra tas pats ūkininkas, kuris pakeitė žemės naudojimo paskirtį.

IV — Išvada

47. Atsižvelgdamas į pateiktus svarstymus siūlau, kad Teisingumo Teismas pateiktų tokį atsakymą į *Verwaltungsgericht Schwerin* pateiktus klausimus:

„1. Pagrindinės bylos aplinkybėmis, t. y. kai žemė naudojama kaip ganykla dėl referenciniu laikotarpiu, numatytu 2003 m. rugsėjo 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1782/2003, nustatančio bendrąsias tiesioginės paramos schemų pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatančio tam tikras paramos schemas ūkininkams bei iš dalies keičiančio Reglamentą Nr. 2019/93 ir kitus reglamentus, 61 straipsnyje, tebetaikytos agrarinės aplinkosaugos priemonės, kuri buvo tik tolesnis naudojimas kaip (daugiametės) ganyklos, tačiau toks naudojimas be pertraukos susijęs su priemone, dėl kurios ariama žemė buvo paversta daugiametėmis ganyklomis, šio reglamento 40 straipsnis turėtų būti aiškinamas bendrai įvertinus ankstesnę agrarinės aplinkosaugos priemonę ir ją pakeitusią priemonę.

2. Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 5 dalį kartu su 61 straipsniu reikia aiškinti taip, kad nustačius priežastinį ryšį tarp žemės paskirties pakeitimo ir dalyvavimo agrarinės aplinkosaugos priemonėje, atsižvelgiant į už žemės plotą skaičiuojamas išmokas, galima neatsižvelgti į tai, kad žemė iš tiesų buvo

naudojama kaip daugiametė ganykla referenciniu laikotarpiu, įtvirtintu reglamento 61 straipsnyje.

3. Reglamento Nr. 1782/2003 40 straipsnio 5 dalis kartu su 61 straipsniu turi būti aiškinami taip, kad nesvarbu, ar ūkininkas, kuris pateikė prašymą išmokai, yra tas pats ūkininkas, kuris pakeitė žemės naudojimo paskirtį."